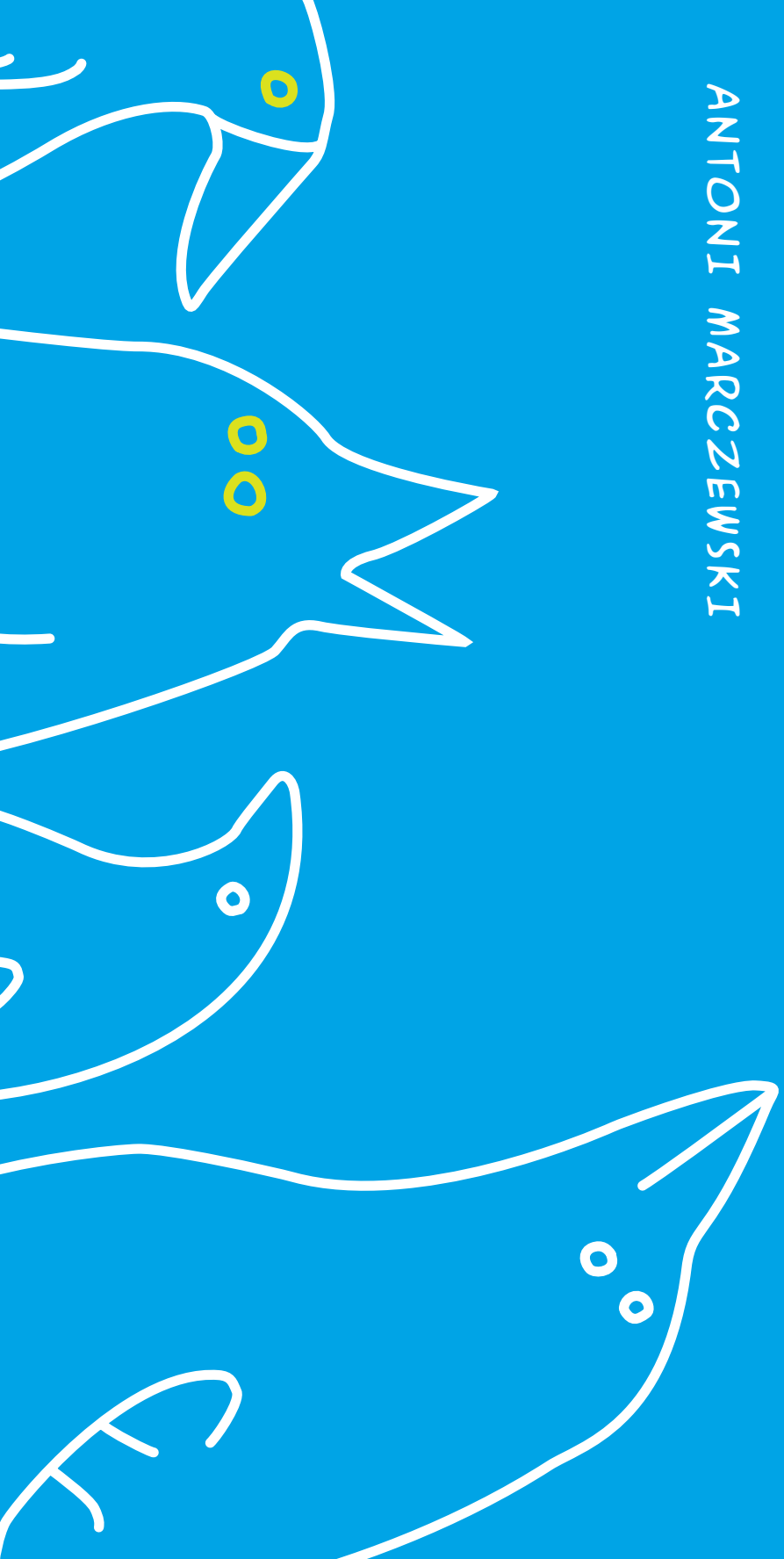

PTASIE ZABAWY

ANTONI MARCZEWSKI

PTASIE ZABAWY

Koncepcja i tekst: Antoni Marczewski

Współpraca redaktorska: Hanna Rachwałd

Ilustracje: Katarzyna Goworek

Konsultacja metodyczna: mgr Regina Krefft

Projekt graficzny okładki i skład: Anna Grabowska, Zuzanna Nowak

Sfinansowano ze środków

Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Druk:

I-BiS Usługi Komputerowe. Wydawnictwo s.c.

www.i-bis.com.pl

Wydawca:

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Gdańsk 2010

www.otop.org.pl

Nakład: 4000 egz.

ISBN: 978-83-89830-05-0

PTASIE ZABAWY

ANTONI MARGZEWSKI

Wydano w ramach programu edukacyjnego OTOP
„Przyroda wokół nas – PTAKI”

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Gdańsk 2010

Przeczytaj wiersz i odpowiedz

Jakie ptaki przylatują do nas na wiosnę? Czy znasz inne oprócz wymienionych w wierszu? Odpowiedź znajdziesz na ostatniej stronie.

Gdy przylecą skowronki i czajki,
Pełno wokół ptasiego szczebiotu,
To wiadomo – do zimowej bajki,
Dla nikogo już nie ma powrotu.

Gdzie bociany? Każdy wypatruje,
Czy do gniazd swych już nie powracają.
Bocian przecież wiosnę nam zwiastuje,
Więc go wszyscy radośnie witają.

Goście mili, dawno niewidziani,
W lesie, w parku, na łące, nad wodą,
Teraz wszędzie głośno rozśpiewani,
Między inne ptaki wiosnę wiodą.

Więc wypatruj już zwiastunów wiosny,
Którzy dzioby oraz skrzydła mają.
Z nimi co dzień budzisz się radosny,
Bo to oni dni nam umilają.

2. Wiosenne opowiadanie

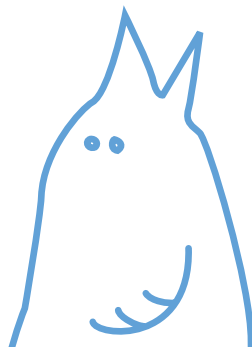

Pewnego dnia w drugiej połowie marca Pan Eustachy postanowił wyjść na poszukiwanie ptasich zwiastunów wiosny. Spakował do plecaka kanapki, lornetkę, notes, płaszcz przeciwdeszczowy i wyruszył na łąki nad niedużą rzeką. Nie zaszedł jeszcze daleko, a już nad jego głową rozległy się dobrze znane mu głosy – to przeleciało stado skowronków. Teraz ptaki trzymały się razem. Ale Pan Eustachy wiedział, że niebawem ta grupka pierzastych przyjaciół rozstanie się i każdy skowronek będzie szukać na łące albo na polu miejsca na gniazdo.

Łąki nad rzeką nie zawiodły naszego obserwatora. Z daleka zauważył duże ciemne sylwetki odpoczywających gęsi. Nie podchodził za blisko – wiedział, że te bardzo płochliwe ptaki potrzebują teraz spokoju, żeby najeść się przed dalszą drogą. W końcu mają do pokonania jeszcze kilka tysięcy kilometrów, dzielących je od dalekiej Syberii. Tam zbudują gniazda.

Obserwując w ciszy i skupieniu pasące się gęsi, Pan Eustachy usłyszał znajome szczebiotanie. Po chwili mignęła mu przed oczami smukła ptasia sylwetka z długim rozwidlonym ogonem. Nasz znajomy nie posiadał się ze szczęścia, rozpoznał bowiem jaskółkę dymówkę. Długi ogon w kształcie widełek pomaga odróżnić ją od dwóch innych spotykanych w Polsce jaskółek: oknówki i brzegówki. Dymówki przylatują do nas wiosną z Afryki. Często wracają w okolicę, gdzie przyszły na świat jako pisklęta.

Pan Eustachy wracał do domu bardzo zadowolony. Jego radość stała się jeszcze większa, kiedy na tle błękitnego wiosennego nieba zobaczył pierwszego w tym roku szybującego bociana. Zastanawiał się, czy to ten sam ptak, który każdej wiosny powracał zawsze do gniazda na dachu stodoły jego przyjaciela, Pana Egona.

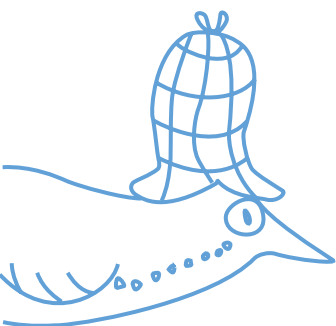
Po powrocie do domu Pan Eustachy włączył komputer – postanowił zapisać swoje pierwsze w tym roku obserwacje dymówki i bociana na specjalnie do tego stworzonej stronie internetowej

www.springalive.net

Propozycja dla Ciebie

Jeśli, podobnie jak Pan Eustachy spotkałeś swoją pierwszą wiosenną jaskółkę, bociana, kukułkę lub jerzyka, odwiedź także stronę www.springalive.net, żeby zapisać swoją obserwację.

To nietrudne – wystarczy na stronie głównej „kliknąć” w zakładkę „Dodaj obserwację”. Możesz zrobić to w domu z rodzicami, albo w szkole na zajęciach komputerowych.

3. Detektyw w świecie przyrody

Przeczytaj – to ciekawe...

Wiosna jest czasem wielu zmian. Po zimowym uśpieniu przyroda na nowo budzi się do życia – wiele ptaków powraca z ciepłych krajów, a starzy znajomi, obecni z nami cały rok, teraz zajęci są wiosennymi śpiewami. Spod śniegu zaczynają wyłaniać się pierwsze kwiaty, na drzewach pojawiają się liście. Ze swoich kryjówek wychodzą również, ośmielone ciepłym powietrzem, owady. Zobaczycyż może na pierwsze motyle.

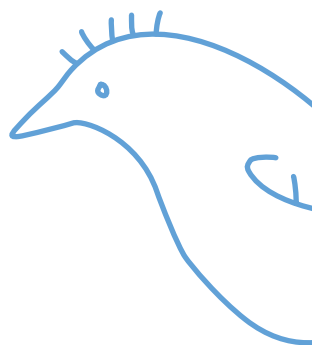
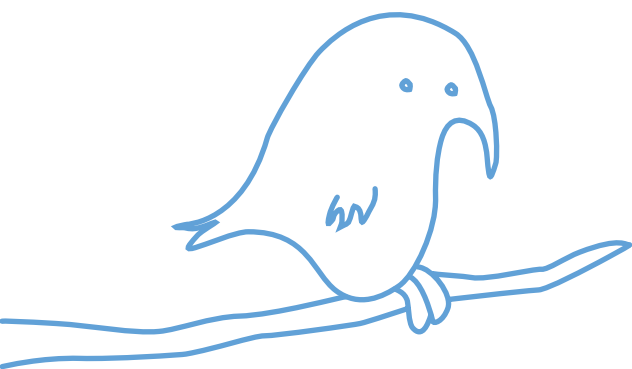

Zaproś do wspólnej zabawy koleżanki i kolegów.

- Zostańcie detektywami w świecie przyrody. Odwiedźcie pobliski park, łąkę albo las i postarajcie się znaleźć jak najwięcej śladów wiosny. Szukać możecie pojedynczo, w parach lub drużynach.
- Zapiszcie swoje informacje. Pomoże wam tabela – umieszczono w niej przykładowe oznaki wiosny. Możecie w niej zapisać również inne obserwacje.
- Porównajcie między sobą wyniki i zobaczcie, kto okazał się najlepszym przyrodniczym detektywem.

ŚLADY WIOSNY	
Kto tropił wiosnę: (imię obserwatora lub imiona członków drużyny)	
znak wiosny	wytropiony (tak/nie)
pierwszy bocian	
śpiewająca zięba	
pierwsza jaskółka dymówka	
sroka budująca gniazdo	
kwitnące przebiśniegi	
pączki na drzewach / „bазie” na wierzbach	
obudzony z zimowego snu jeż	
wygrzewająca się na słońcu jaszczurka	
wędrująca nad wodę żaba	
fruwający motyl	

4. Kukielka - jaskółka dymówka

Przeczytaj – to ciekawe...

Wczesną wiosną można zobaczyć wracające z dalekich ciepłych krajów dymówki. Jeśli mieszkasz na wsi lub będziesz tam przejazdem albo z wizytą, rozejrzyj się za tymi głośno szczebioczącymi jaskółkami z długim ogonem, przypominającym małe widły. To piękne i zwinne ptaki. Możesz zrobić kukielkę dymówki i bawić się nią, zakładając na palec lub ołówek. Wymyśl historyjkę, której bohaterem będzie dymówka i przygotuj mini-przedstawienie. A może zaprosisz na nie rodziców?

Zrób kukielkę dymówki

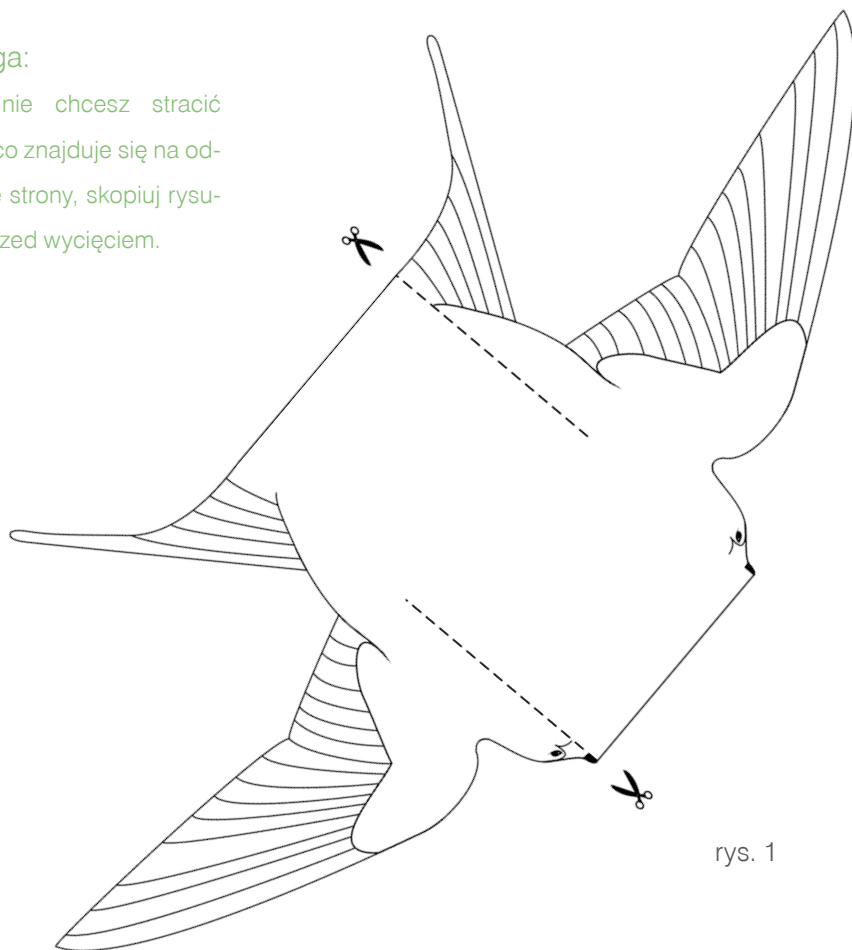
Będą ci potrzebne:

- nożyczki,
- klej,
- kredki w kolorach: czarnym, czerwonym, granatowym.

Uwaga:

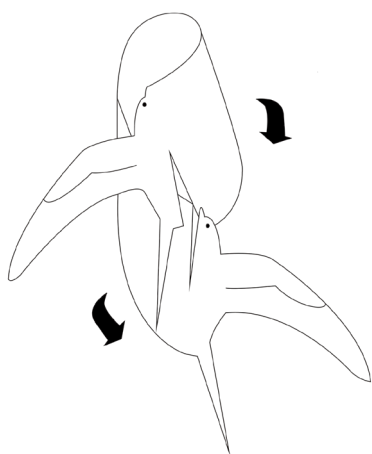
Jeśli nie chcesz stracić tego, co znajduje się na odwrocie strony, skopiuj rysunek przed wycięciem.

rys. 1

Jak wykonać kukielkę:

- Pokoloruj rysunek nr 1: pióra skrzydeł i ogona na czarno, małe pole między oczami i dziobem na czerwono, a pozostałą część na granatowo.
- Ostrożnie wytnij rysunek (możesz poprosić o pomoc kogoś starszego).
- Wykonaj nacięcia dokładnie w miejscach zaznaczonych przerywanymi liniami.
- Złóż model według wzoru na rysunku nr 2, tak, aby oba nacięcia do siebie pasowały.
- Podklej model niewielką ilością kleju w okolicach głowy dymówki.

rys. 2

5. Mieszkańcy budek lęgowych

Przeczytaj – to ciekawe...

Wiosną ptaki poszukują miejsc, w których mogłyby zbudować gniazda. Aby im w tym pomóc, już jesienią i zimą wiele osób wiesza na drzewach budki lęgowe. Nie wszystkie ptaki chcą w nich mieszkać, ale dla wielu budki są bardzo dużą pomocą.

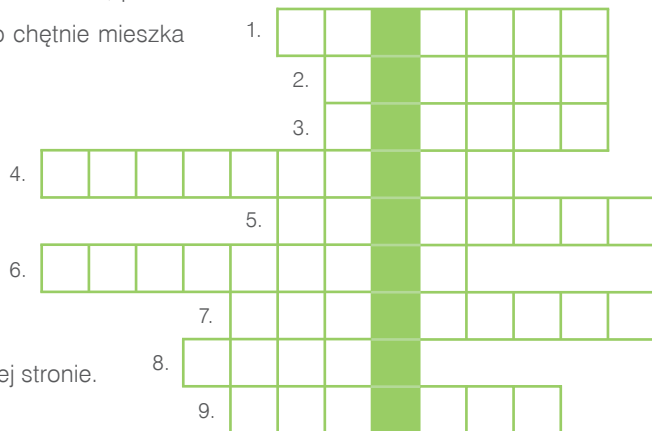
Krzyżówka

Jeśli chcesz poznać ptaki mieszkające w budkach lęgowych, rozwiąż krzyżówkę. Litery z zacieniowanych pól utworzą nazwę ssaka, który czasem myskuje w budkach w poszukiwaniu jaj i piskląt małych ptaków.

1. Jedyne w Polsce ptak chodzący po drzewach głową do dołu.
2. Gołąb czasem zajmujący budki lęgowe – to samo słowo oznacza siny ślad po uderzeniu.
3. Ptak podobny do jaskółek – nazywa się tak, jak mały jeź, ale jego nazwę pisze się inaczej.
4. Myszołów łowi myszy, a ona – muchy.
5. Ptak często stukający w drzewo, gdzie szuka jedzenia albo kuje dziuple.
6. Dziwny dzięcioł, którego nazwa pochodzi od kręcenia głową.
7. Sikora z niebieskim „berekim” na głowie.
8. Ptak niezbyt lubiany przez właścicieli sadów, ponieważ zjada owoce z drzew. Bardzo chętnie mieszka w budkach.
9. Największa z sikor z czarnobiałą głową i żółtym brzuchem ozdobionym czarnym „krawatem”.

Rozwiązanie znajdziesz na ostatniej stronie.

6. Ptaki i ich gniazda

Przeczytaj – to ciekawe...

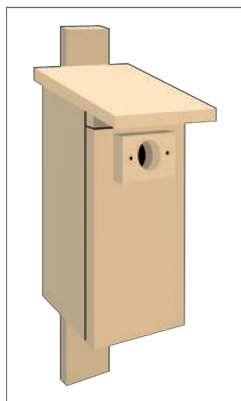
Rozpoznawanie gniazd ptaków nie jest zadaniem łatwym. Zwykle gniazda są dobrze ukryte. Nie szukaj ich celowo – po twoich śladach może przyjść jakiś drapieżnik i gniazdo zniszczyć.

Niektóre ptaki budują jednak gniazda w widocznych, ale bezpiecznych miejscach, w których ptaki nie muszą się tak bardzo obawiać drapieżników.

Czyje to gniazdo?

Sprawdź czy wiesz jak wyglądają gniazda niektórych ptaków. Połącz rysunki poszczególnych gniazd i ich właścicieli. Potem zajrzyj na ostatnią stronę, aby zobaczyć, czy udało ci się zrobić to zadanie prawidłowo.

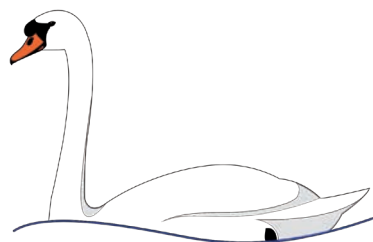
1.

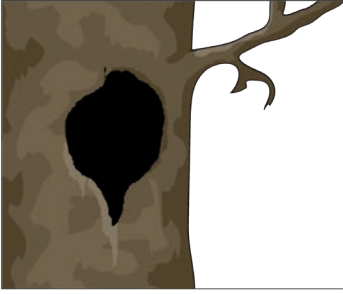
BOCIAN BIAŁY

2.

ŁABĘDŹ NIEMY

3.

JASKÓŁKA DYMÓWKA

4.

PUSZCZYK

5.

SZPAK

6.

ZIĘBA

7. Wiosna w ptasich głosach

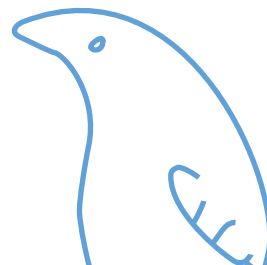
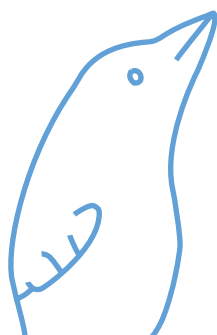
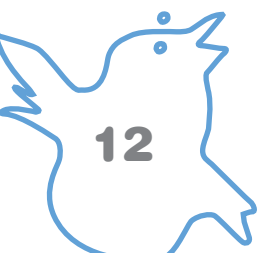
Wśród liści drzew można wiosną usłyszeć wiele ptasich głosów, choć nie zawsze udaje się zobaczyć ptaka, który właśnie się odzywa. Wiosenne śpiewy to głównie głosy samców, oznajmiających głośno, że są, panują nad swoim terytorium i mogą przepędzić intruza. Ptaki mogą też głosem ostrzegać się o niebezpieczeństwie, a pisklęta nawoływać się z rodzicami.

Czyj to śpiew słyhać pośród drzew?

W rymowanych zagadkach ukryły się ptaki o znanych głosach. Rozpoznaj je i porównaj swoje odpowiedzi z rozwiązaniem na ostatniej stronie.

1. Pisali o nim pisarze i poeci,
Jest też o nim wiersz dla dzieci.
Ze skowronkiem porównują go czasami,
choć on śpiewa głównie nocami.
2. Czarny ptak z dziobem żółciutkim,
To jest pan, co pięknie śpiewa
Często porankiem wcześniutkim
Ze szczytu anteny lub drzewa.
3. Ten brązowy ptak wiosnę nam zwiastuje,
Gdy na niebie się pojawi w ciepły dzionek,
Bardzo wcześniej przylatuje
A nazywa się .....
4. Ptak, co wiosną głośno kuka
W kwietniu lub z początkiem maja
I cudzego gniazda szuka,
Gdzie podrzuca swoje jaja.

8. Wilga – tropikalny gość

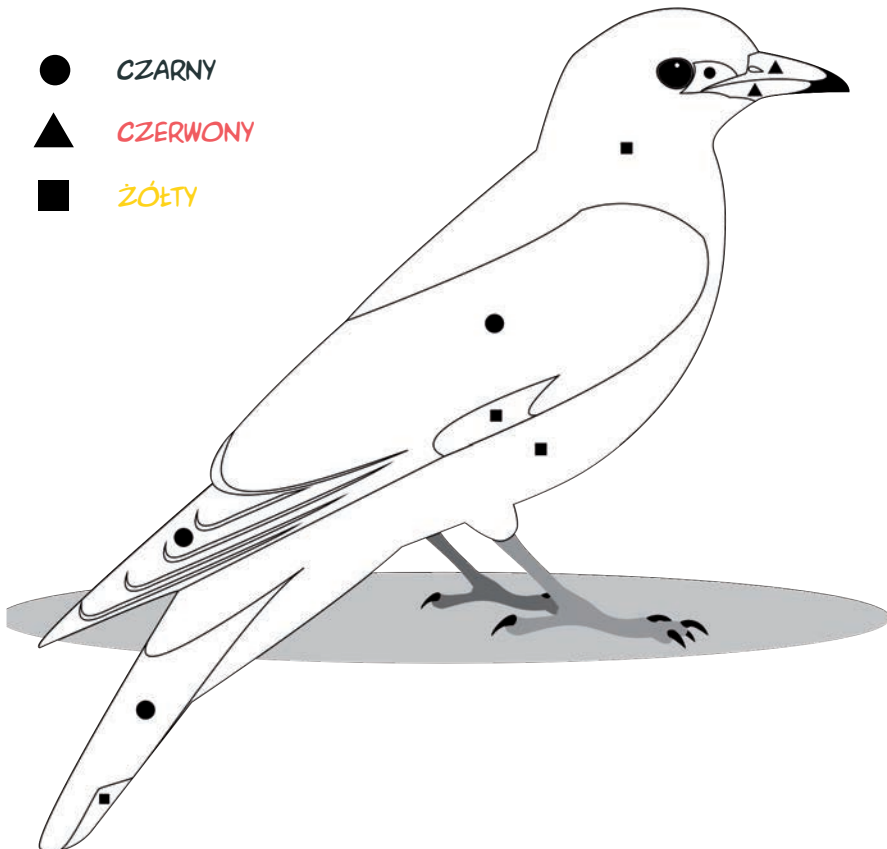
Przeczytaj – to ciekawe...

Wilga wyróżnia się wśród „naszych” ptaków wspaniałymi, mocnymi kolorami, przypominającymi trochę barwy ptaków egzotycznych. Trudno się temu dziwić – niemal wszystkie jej kuzynki żyją w tropikach, a i ona spędza tam bardzo dużo czasu. Do Polski przylatuje późno, bo dopiero w maju, a znika już w sierpniu – wrześniu.

Kolorowa wilga

Przekonaj się, jak ciekawie ubarwiona jest wilga, wypełniając pola na rysunku odpowiednimi kolorami. W ich wyborze pomogą ci figury geometryczne – każdej przypisano inny kolor.

Latem z gniazda młode ptaki
świat poznawać wreszcie ruszą.
Fruwać, kryć się, ziarenek szukać
Prędko się nauczyć muszą.

Ale czasem, nieboraki,
Siedzą w trawie lub przy drodze.
Kogo wzruszy widok taki,
Może się pomylić srodze.

Bo choć wyglądają marnie,
Nie potrzeba im ratunku -
Rodzic dba o nie ofiarnie.
Zawsze jest na posterunku.

Uczy trudnej życia sztuki,
Zaradności wśród krewniaków.
W przekazaniu tej nauki
Człowiek nie zastąpi ptaków.

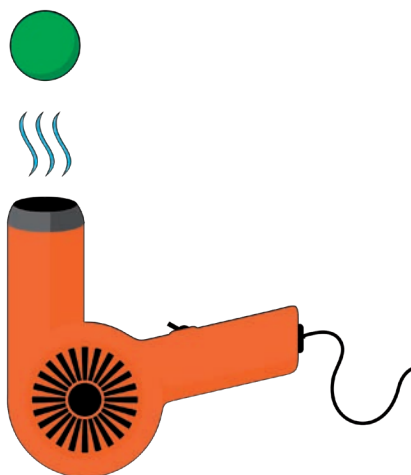
Przeczytaj wiersz i odpowiedz

Co należy poradzić komuś, kto latem znajdzie opierzone pisklę? Czy taki ptak został opuszczony przez rodziców? Prawidłową odpowiedź znajdziesz na ostatniej stronie.

2. Ptaki drapieżne – pierzaste szybowce

Przeczytaj – to ciekawe...

Wiele ptaków drapieżnych, a także bociany i żurawie, często lata wysoko, szybując z wyprostowanymi skrzydłami. Najłatwiej zobaczyć je na niebie podczas gorących letnich dni. Ptaki wykorzystują bowiem ciepłe powietrze, które unosi je do góry, a to pozwala im oszczędzać siły – nie muszą cały czas machać skrzydłami. Aby zobaczyć, jak to możliwe, możesz użyć suszarki do włosów i piłeczki pingpongowej.

Uwaga – Zachowaj ostrożność. Nie wykonuj tego ćwiczenia sam!

Poproś kogoś starszego o podłączenie suszarki do prądu. Następnie włącz ją i ustaw tak, by strumień gorącego powietrza skierowany był do góry. Umieść nad nim piłeczkę i po chwili wypuść ją z ręki – dopóki nie wyłączysz suszarki, piłeczka będzie się nad nią unosić. Dokładnie tak samo, jak ptak drapieżny nad rozgrzaną ziemią.

3. Kacze rebusy

Przeczytaj – to ciekawe...

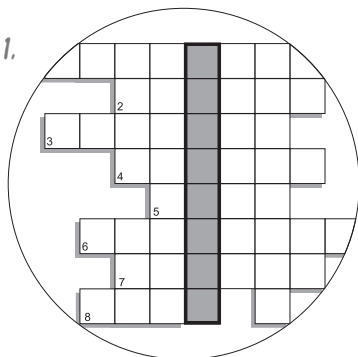
Zimą i wiosną samce kaczek mają piękne kolorowe upierzenie, którym bardzo się różnią od niepozornie wyglądających samic. Latem jednak zmieniają pióra i stają się do nich podobne.

Rozwiąż rebusy...

...a poznasz nazwy niektórych kaczek, których samce zmieniają latem swoją barwną szatę na spokojniejszą i mniej jaskrawą. Na ostatniej stronie możesz sprawdzić, czy udało ci się prawidłowo uporać się z tym zadaniem.

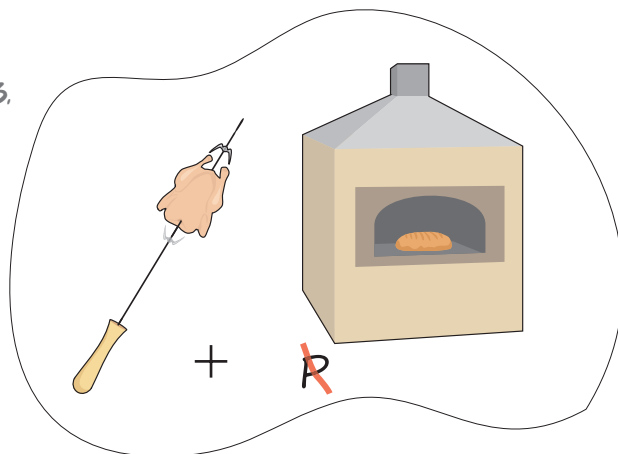
1.

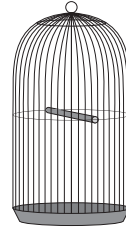
2.

3.

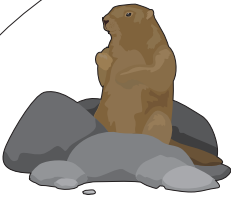

4.

LI = CY + ~~KLA~~ T = N

5.

~~AK~~ + ~~K~~ ~~A~~

4. Gra w ptaki

W zabawie bierze udział grupa graczy (liczba osób nie ma znaczenia). Potrzebna będzie niezbyt twarda piłka. Zawodnicy stają w kole i podają piłkę między sobą, przy każdym rzucie głośno wypowiadając nazwę jakiegoś ptaka.

Reguły zabawy można wspólnie ustalać (zawsze przed rozpoczęciem zabawy), aby była ona łatwiejsza lub trudniejsza. Na przykład:

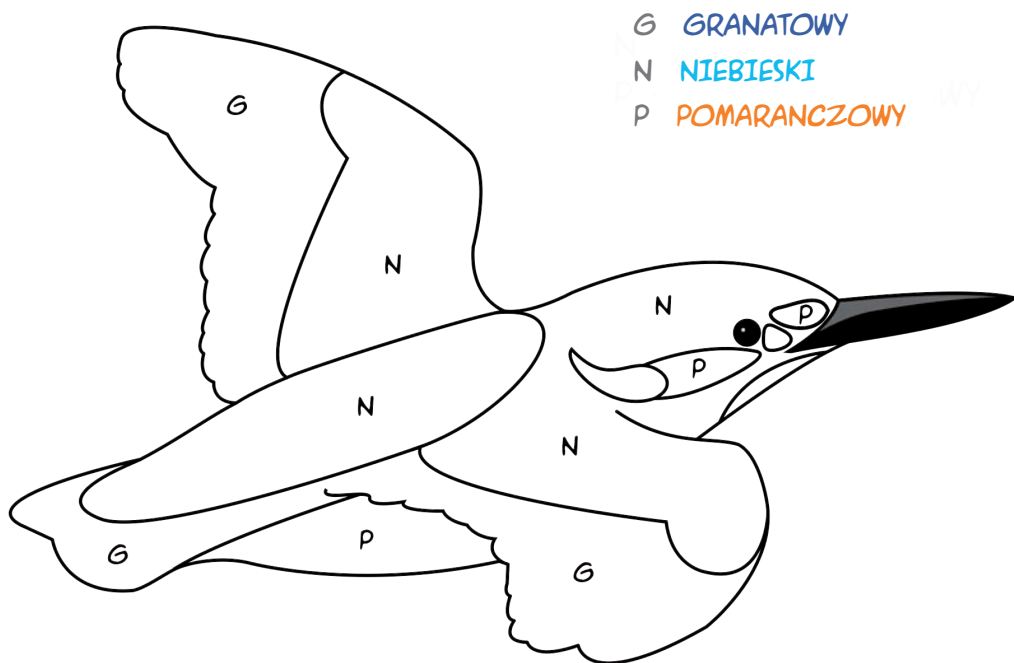
- Nie wolno łąpać piłki, gdy osoba rzucająca wypowie nazwę ptaka drapieżnego.
- Nie wolno zbyt długo przytrzymywać piłki.
- Wygrywa ten, kto popełni najmniej błędów.

5. Zimorodek – żywy klejnot

Przeczytaj – to ciekawe...

Podczas wakacyjnych wyjazdów nad rzekę nieraz można zobaczyć przelatującego nad wodą zimorodka, mieniącego się w słońcu niczym drogocenny kamień. Jest to, obok wspomianej już wilgi, jeden z naszych najbarwniejszych ptaków. Zimorodek buduje gniazdo w norce ziemnej, którą wykopuje w stromym brzegu rzeki.

Pokoloruj...

.... umieszczony powyżej rysunek, a przekonasz się, jak barwny jest zimorodek. Poszczególnym kolorom przypisano litery, które pomogą ci prawidłowo dobrać barwy.

6. Zgadnij, jakim jestem ptakiem

Zabawa, w której liczba graczy może być nieograniczona. W każdej rundzie jedna osoba wybiera w myśli jakiegoś ptaka, którego nazwa jest dla innych tajemnicą. Zadaniem pozostałych uczestników zabawy jest odgadnięcie, o jaki gatunek chodzi. W tym celu zadają różne pytania dotyczące ptaka, ale odpowiedź osoby zadającej zagadkę może brzmieć jedynie „tak” lub „nie”.

Gra kończy się, gdy komuś uda się odgadnąć tajemniczą nazwę lub gdy zadanych zostanie łącznie 10 pytań.

7. Pomóż ptakom latem

Przeczytaj – to ciekawe...

Chętnie pomagamy ptakom zimą, ale niewiele osób wie, że latem również potrzebują one pomocy. Podczas gorących dni szybko wysychają kałuże i inne małe zagłębienia z wodą, gdzie nasi skrzydlaci przyjaciele mogliby ugasić pragnienie oraz zadbać o stan piór. Warto więc latem wystawić za oknem lub w ogródku poidelko ze świeżą wodą.

Przygotuj poidelko dla ptaków

Poidelkiem i jednocześnie kąpieliskiem może być nawet płytki talerz lub podstawka pod doniczkę. Dobrze jest na dno położyć kamień. Przysiadającemu na nim ptakowi łatwiej będzie dosięgnąć stąd wody, niż z brzegu naczynia. Nagrodą za przygotowanie poidelka będzie możliwość częstego podglądania ptaków z bliska. Można prowadzić dziennik i zapisywać jakie gatunki odwiedziły pojniki. Jeśli ktoś lubi rysować lub fotografować, będzie miał okazję do utrwalenia sceny picia albo kąpieli zażywanej przez ptaki.

Gdy jesienią w niebo spojrzysz
We wrześniu lub w październiku,
Pośród chmur na pewno dojrzysz
Dzielnych ptasich podróżników.

Wiele ptaków stąd wyruszy
Tam, gdzie kuszą ciepłe kraje.
I gdzie czekać mogą wiosny,
Jak chcą ptasie obyczaje.

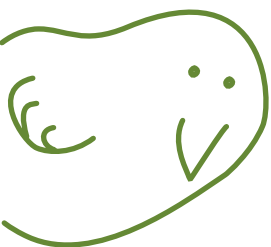
U nas zima zbyt surowa –
Śnieżnie, ciemno, przykry głód.
A w Afryce komfortowo:
Ciepło i jedzenia w bród.

Na południe więc, do słońca
Lecą we dnie albo w nocy,
A w ich miejsce inni goście
Wnet przybędą tu z północy.

Przeczytaj wierszyk i zastanów się

Czy potrafisz podać nazwy 5 gatunków ptaków, które odlatują jesienią do ciepłych krajów? Porównaj z odpowiedzią na ostatniej stronie.

2. Weź dymówkę na wędrownkę

Przeczytaj – to ciekawe...

Ptasie wędrowniki są jednym z największych cudów przyrody. Jesienią skrzydlaci podróżnicy pokonują tysiące kilometrów między miejscami, gdzie zakładali gniazda i wychowywali pisklęta, a terenami, na których spędzą zimę. Po kilku miesiącach muszą podjąć trud wędrowniki na nowo, tym razem lecąc w przeciwnym kierunku. Dla człowieka bardzo długo było tajemnicą, w jaki sposób ptaki odnajdują drogę w przestworzach – dzisiaj wiadomo, że mogą orientować się m.in. na podstawie położenia słońca czy gwiazd.

Przed wyruszeniem w drogę ptaki muszą dużo jeść, aby zgromadzić zapasy tłuszczu. To dla nich „paliwo” konieczne do pokonania dużych odległości. Jeśli po drodze zapasy się wyczerpią, wędrownicy muszą szybko znaleźć jedzenie i zapasy uzupełnić.

Dalekie wędrowniki odbywa też jaskółka dymówka. Latem zakłada ona gniazda w Polsce, ale zimę spędza w Afryce. Co roku przelatuje nawet 20 tysięcy kilometrów! Nie wszystkim dymówkom udaje się jednak dotrzeć do celu – po drodze na ptaki czeka wiele niebezpieczeństw.

Zagraj w grę „Weź dymówkę na wędrownkę”...

... i zobacz, jak nietatwe jest życie jaskółek. Gra umieszczona jest na okładce na końcu broszury.

3. Naturalny obraz

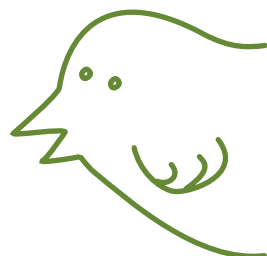

Obrazy można tworzyć, używając nie tylko kredek, farb czy flamastrów, lecz również naturalnych materiałów.

Odwiedź ogród, park lub pobliski las i poszukaj opadłych kolorowych liści, zeschniętej trawy i innych naturalnych przedmiotów, których będziesz mógł użyć do stworzenia swojego dzieła.

Po powrocie do domu weź kartkę grubszego papieru oraz klej lub taśmę klejącą i z zebranych materiałów przygotuj obraz przedstawiający ptaki.

4. Wielka jesienna wędrówka

Przeczytaj – to ciekawe...

Co roku w pierwszy weekend października, kiedy trwa wielka jesienna wędrówka ptaków, w całej Polsce obchodzone są Europejskie Dni Ptaków. Kto może i chce, idzie na wycieczkę, żeby obserwować ptaki wędrujące na zimowiska. W tym czasie liczone są wszystkie napotymane ptaki, po to żeby dowiedzieć się, które z nich najliczniej wybrały się na wędrówkę.

Przeskakiwanka

Jeśli chcesz dowiedzieć się, jaki ptak jest co roku najliczniej spotykany podczas Europejskich Dni Ptaków, odkryj zasadę panującą na poniższym diagramie. To nie jest trudne. Zaczynając od brązowego pola trzeba „przeskakiwać” stałą liczbę pól, a wówczas uda się odczytać nazwę tajemniczego ptaka. Drugie brązowe pole oznacza koniec diagramu. Porównaj swoją odpowiedź z rozwiązaniem na ostatniej stronie.

	D	G	A	S	K	B	N	Z	V	T
R	P	L	P	G	A	U	C	F	K	

5. Tajemnicza jesienna kolorowanka

Przeczytaj – to ciekawe...

Jesienią na niebie trwa niemal nieustanny ruch. Wiele ptaków opuszcza miejsca, gdzie zakładały gniazda i wychowywały pisklęta, aby wyruszyć w daleką drogę w okolice, gdzie spędzą zimowe miesiące.

Jakie ptaki wędrujące jesienią ukryły się na rysunku?

Dowiesz się po pokolorowaniu oznaczonych pól.

○ NIEBIESKI

□ SZARY

Wielkie dzisiaj poruszenie -
Wszędzie leży biały puch,
Który ukrył gdzieś jedzenie,
A u ptaków pusty brzuch.

Kiedy w lesie takie braki,
I z dnia na dzień wszystko znika,
Wtedy głodne leśne ptaki
Przylatują do karmnika.

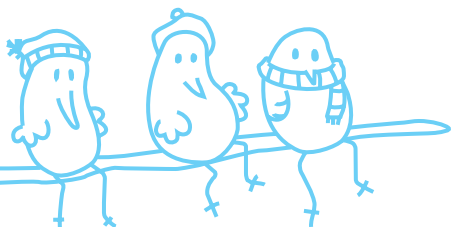
Dzwońce, kosy i bogatki
Zawsze chętnie tu uczują.
Gdy się sypią śniegu płatki
Wszystko do cna spałaszują.

Więc pamiętaj, drogi smyku –
Żeby gościom było miło,
Dbaj by zawsze w twym karmniku
Smakołyków im starczyło.

Przeczytaj wierszyk i zastanów się

O czym jeszcze, poza regularnym dosypywaniem jedzenia do karmnika, należy zawsze pamiętać przy dokarmianiu ptaków? Pomyśl, a potem sprawdź odpowiedź na ostatniej stronie.

2. Zimowe ptaki

Przeczytaj – to ciekawe...

Mróz, ziemia pokryta śniegiem, a w ptasim świecie ciągle coś się dzieje. Warto wyjść z domu i zobaczyć, jakie ptaki zostały z nami na zimę i jak sobie radzą.

Niektóre ptaki poleciały już jesienią tam, gdzie jest cieplej. Wrócą do nas wiosną. Te, które zostały, chętniej niż w cieplejsze pory roku towarzyszą ludziom, bo przy nich łatwiej o coś do jedzenia. Kiedy spadnie śnieg i zapanuje mróz, ptaki stają się mniej skryte i pozwalają się obserwować z mniejszej odległości. Zjadają owoce, które zostały na krzewach i drzewach (dlatego warto zadbać o to, aby koło domu rosła jarzębina albo krzew dzikiej róży, których owoce to ptasie przysmaki). Są też wdzięcznymi gośćmi karmników.

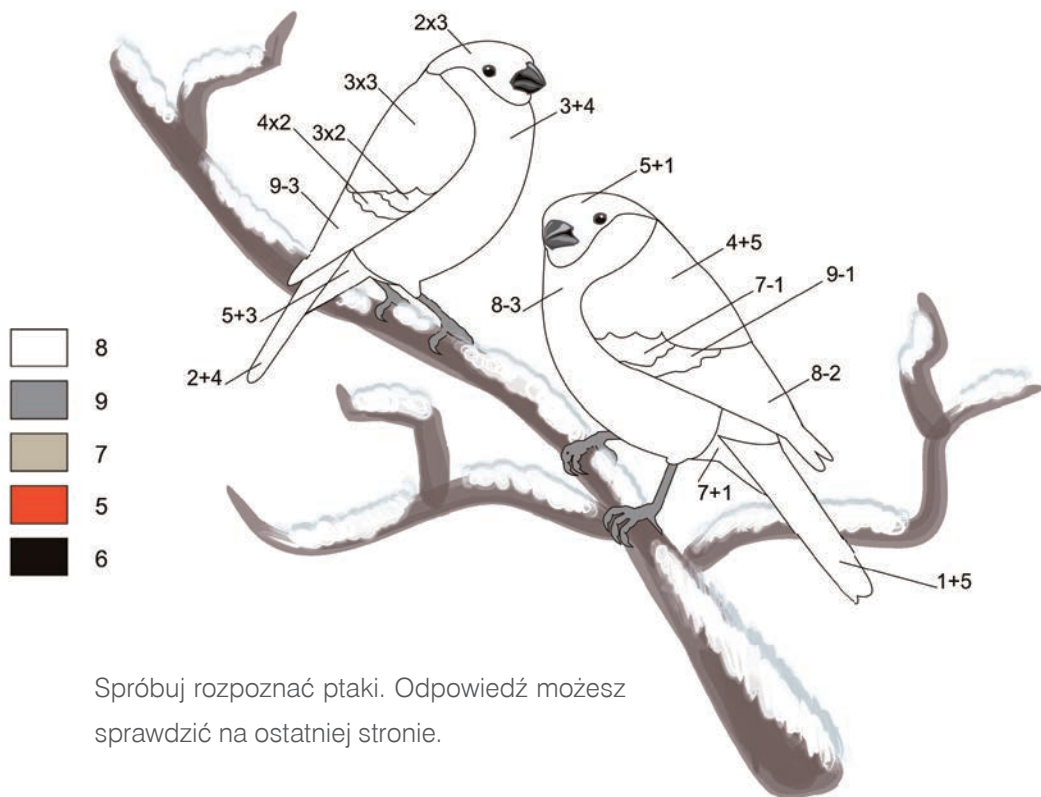
Jakie zimowe ptaki możesz zobaczyć, jeśli będziesz uważnie się rozglądał? Na pewno będzie okazja, żeby z bliska przyjrzeć się barwnym piórkom żwawych sikor bogatek i modraszek, czarnej szacie poważnego pana kosa z efektywnym żółtym dziobem. Potężny dziób grubodzioba to też widok, dla którego warto wyjść z domu. Tym dziobem grubodziób jest w stanie rozłupać nawet pestki wiśni!

Uważnie obserwuj otoczenie – w ogrodzie, w parku, czy nawet przez okno zobaczyć możesz niezwykle kolorowego ptaka. Wiosną buduje on gniazdo w ukryciu, więc trudno go dostrzec. Zimą, na tle śniegu prezentuje się jednak bardzo efektownie. Stał się niemal ptasim symbolem zimy. Para ptaków tego gatunku (samiec i samiczka) została przedstawiona na rysunku na następnej stronie.

Pokoloruj rysunek, jeśli chcesz się dowiedzieć, co to za ptaki.

Aby zrobić to prawidłowo, rozwiąż proste działania matematyczne – ich wynikami są liczby, którym przypisano poszczególne kolory.

Spróbuj rozpoznać ptaki. Odpowiedź możesz sprawdzić na ostatniej stronie.

3. Ptaki i ich przysmaki

Dokarmiając ptaki należy bardzo uważać, żeby im nie zaszkodzić. Podawać im można tylko odpowiednie jedzenie. Ptaki nie jedzą tego samego co ludzie, dlatego niezjedzona kanapka albo resztki z niedzielnego obiadu na pewno nie powinny znaleźć się w karmniku. Resztkami ze stołu nie należy też dokarmiać kaczek i łabędzi, które spotykamy nad wodą w miastach.

Pomóż ptakom znaleźć przysmaki

W zadaniu przedstawiono sylwetki ptaków, które chętnie zjadają pokarm wykładany przez ludzi. Połącz je z przysmakami najbardziej do nich pasującymi. Sprawdź na ostatniej stronie, czy każdemu przypisałeś jego ulubione jedzenie.

BOGATKA

WRÓBEL

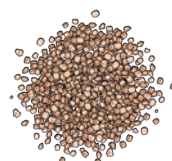
DZWONIEC

ŚŁONINA

ŚŁONECZNIK

KASZA JĘCZMIENNA

GOTOWANE WARZYWA

JABŁKO

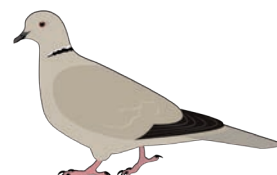

PSZENICA

KOS

ŁĄBĘDŹ NIEMY

SIERPÓWKA

4. Karmnikowa wykreślanka

Zimą wiele osób wiesza blisko domów karmniki, do których przylatują ptaki w poszukiwaniu przysmaków.

W diagramie pionowo i poziomo wpisano nazwy niektórych karmnikowych gości. Zabawa polega na ich odnalezieniu i wykreśleniu. Część nazw należy odczytywać zwyczajnie - od lewej strony do prawej lub z góry na dół. Lecz mogą się zdarzyć również takie, które napisane są wspak (od prawej do lewej) lub z dołu do góry. Jedna litera może należeć do kilku nazw. Po wykreśleniu wszystkich wolne litery, czytane od lewej do prawej, utworzą nazwę gatunku, pojawiającego się czasem, choć rzadko, przy karmnikach. Odczytaj ją.

C	E	I	N	O	W	Z	D	D
P	K	O	S	Z	R	I	Z	Ę
E	R	J	E	R	Ó	S	I	C
Ł	U	Ż	I	O	B	R	Ę	S
Z	D	Y	Ł		E	O	C	Ó
A	Z	Z	G	I	L	K	I	J
C	I	C	Z	I	E	A	O	K
Z	K	W	I	C	Z	O	Ł	A
L	O	Z	I	Ę	B	A	N	Y

5. Słowo po słowie o karmnika budowie

Nie każdy karmnik dla ptaków musi przypominać drewniany domek z daszkiem. Kształty i materiały mogą być różne. Karmnik może być zrobiony nawet z opakowania po jogurcie lub margarynie. Skorzystają z niego chętnie niewielkie ptaki - bogatki i modraszki.

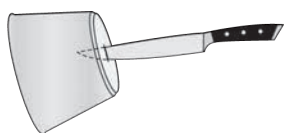
Zrób własny karmnik dla ptaków

Na rysunkach pokazano jak samemu można wykonać ptasią stołówkę, w której serwowana będzie mieszanka tłuszczu i nasion. Najlepiej wystawić ją późną jesienią lub wczesną zimą i czekać na przylot zgłodniałych ptasich stołowników.

Do wykonania karmnika są potrzebne:

smalec, nasiona słonecznika (można też dodać np. siemię lniane, niesolone orzeszki ziemne i rodzynki), kubeczek po jogurcie lub margarynie, nóż, sznurek, miska.

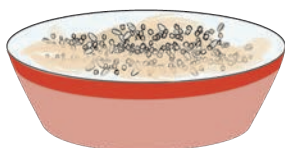
1. Poproś osobę dorosłą o zrobienie nożem otworu w denku kubeczka.

2. Przez otwór przeciągnij sznurek i zrób supet po wewnętrznej stronie.

3. Z pomocą osoby dorosłej podgrzej smalec. Powinien być ciepły, ale nie roztopiony.

4. Smalec przetóż do miski. Dodaj nasiona słonecznika i, jeśli chcesz, inne podane składniki i wymieszaj.

5. Mieszankę umieść w kubeczku i wstaw na około godzinę do lodówki.

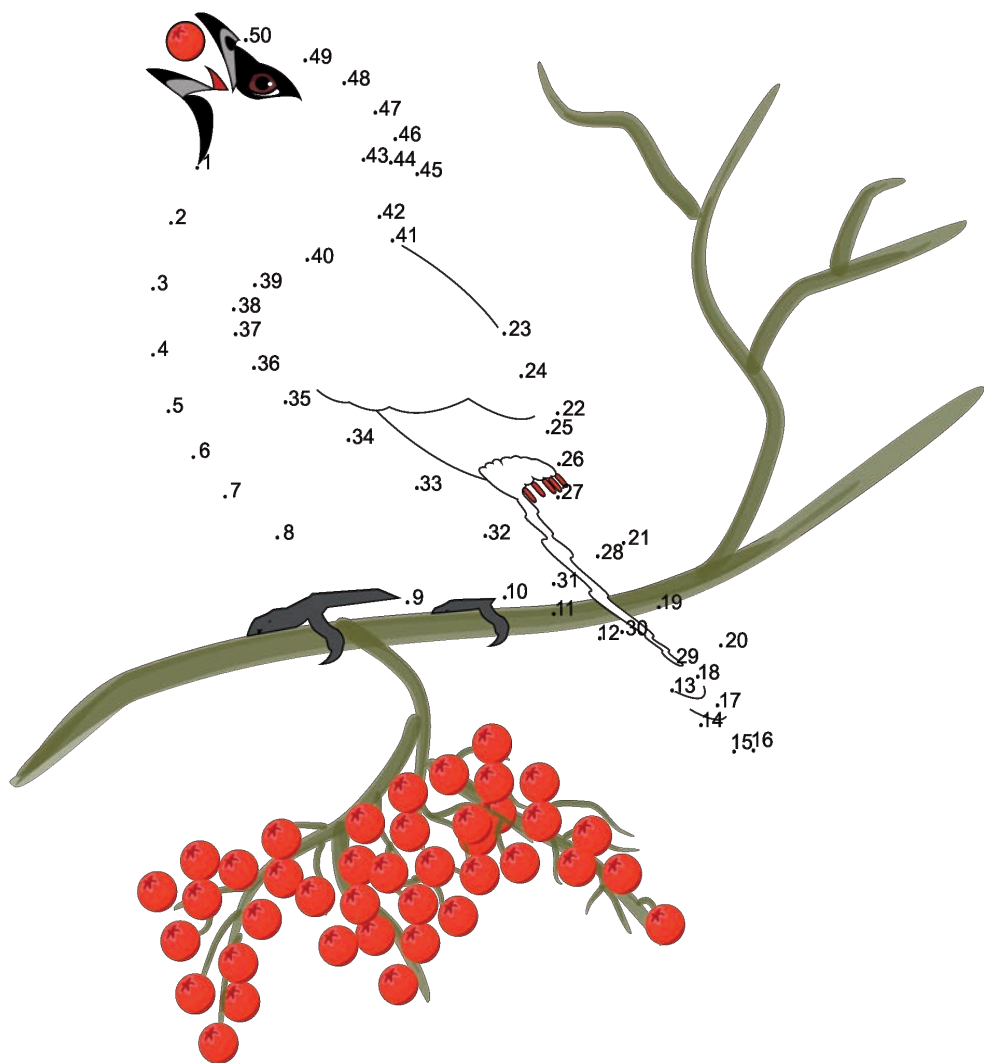
6. Powieś swój oryginalny karmnik na drzewie.

6. Zimowy gość

Zimą możemy obserwować ptaki, których nie ma u nas latem. Przylatują do nas z Dalekiej Północy, gdzie zima jest znacznie sroższa niż w Polsce.

Połącz punkty zgodnie z kolejnością liczb na rysunku, żeby zobaczyć jakiego gościa przyjmujemy zimą. Spróbuj go rozpoznać, a potem porównaj odpowiedź z rozwiązaniem na ostatniej stronie.

str. 2. Ptaki radośnie śpiewają o wiosnie

Przykłady ptaków wracających do Polski wiosną: żuraw, kukulka, jęrzyk, pilszka siwa, dymówka, słowiki

str. 9. Krzyżówka

1. kowalik, 2. siniak, 3. jęrzyk, 4. muchołowka, 5. dzięcioł, 6. krętogłów, 7. modraszka, 8. szpak, 9. bogatka.
Hasło główne: wiewiórka

str. 10. Czyje to gniazdo

1. szpak, 2. zięba, 3. puszczyk, 4. jaskółka dymówka, 5. bocian biały, 6. labędź niemy

str. 12. Czyj to śpiew słychać pośród

drzew?

1. słowik, 2. kos, 3. skowronek, 4. kukulka

str. 15. Co dzieje się w lecie w ptasim

świecie

Znalezione piskie najlepiej zostawić w tym samym miejscu – rodzice niemal na pewno są w pobliżu i się nim opiekują. Jeśli ptak siedzi na ulicy albo na chodniku, można go przenieść na trawę albo na niską gałąź. Nie należy opierać zronego piskięcia zabierając do domu.

str. 16. Kacze rebusy

1. krzyżówka, 2. ptaszkonos, 3. rożeniec, 4. cyranka, 5. świstun

str. 21. Co na jesieni u ptaków się zmienia

Na zimę odlatują z Polski m.in.: bociany białe, jaskółki dymówki, wilgi, kukulki i słowiki

str. 22. Przeskakiwanka

Hasło: szpak.

str. 23. Tajemnicza jesienna kolorowanaka

Rysunek przedstawiała leżąca gęś!

str. 25. Gdy nadejdzie zima, mocno ptaki

trzyma

Każdy właściciel karmnika powinien pamiętać, aby przynajmniej raz w tygodniu wyczyścić karmnik z resztek jedzenia.

W przeciwnym razie mogą pojawić się tam bakterie powodujące u ptaków wiele groźnych chorób.

str. 26. Tajemniczy zimowy ptak

samczyka i samczyk gilla

str. 27. Pomóż ptakom znaleźć przysmak!

bogatika - słonina i słonecznik, wróbel - kasza jęczmienna, dzwoniec - słonecznik, kos - pokrojone jabłko, labędź niemy - gotowane warzywa, sierpówka - pszenica

str. 28. Karmnikowa wykresianka

Nazwy do wykreslenia: dzwoniec,

pełzacz, kos, wróbel, dzięcioł, rudzik,

czyż, gill, sówka, kwiczoł, zięba

Hasło: dzięcioł zielony

str. 30. Zimowy gość

jemiołuszka

WEŹ DYMÓWKĘ NA WĘDRÓWKĘ

GRA PLANSZOWA

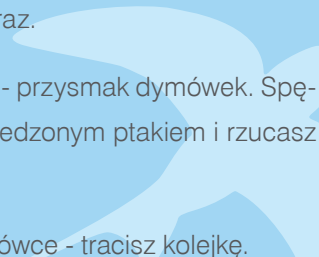

Zobacz, jak niełatwe jest życie jaskółek – zagraj w grę „Weź dymówkę na wędrówkę”. Powinno w niej uczestniczyć co najmniej 2 graczy. Potrzebne będą pionki (mogą być też guziki albo monety) oraz kostka.

Celem gry jest dotarcie z Polski („Start”) do Afryki („Meta”). Gracze rzucają kostką jeden po drugim i zgodnie z wyrzuconą liczbą oczek przesuwają swój pionek po planszy. Gdy pionek znajdzie się na specjalnie oznaczonym polu, należy wykonać przypisane mu polecenie. Wygrywa ten, kto ze „swoją” dymówką jako pierwszy dotrze do mety.

Polecenia:

5. **NOC W TRZCINOWISKU** Zbliża się noc - szukasz trzciny, gdzie mógłbyś ją spędzić. Tracisz kolejkę.
  8. **DOBRY WIATR** Wieje dobry wiatr, który pomaga ci w locie - przejdź 3 pola do przodu.
  11. **BURZA** Potężna burza - cofasz się 3 pola i tracisz kolejkę, czekając aż wyschniesz.
  15. **DOBRA POGODA** Piękna pogoda, idealna do wędrówki - rzucasz kostką jeszcze raz.
  20. **WYSOKIE GÓRY** Pokonujesz wysokie góry - Pireneje. To trwa długo, tracisz kolejkę.
  26. **PRZELOT NAD CIEŚNINĄ** Zamiast lecieć kilkaset kilometrów nad morzem przelatujesz nad Cieśniną Gibraltarską. Przejdź na pole 30.
  31. **SOKÓŁ SKALNY** Zaatakował cię sokół skalny. Rozpoczynasz grę od początku.
  34. **PUSTYNIA** Gubisz drogę nad pustynią. Zanim znajdziesz właściwą, tracisz kolejkę.
  37. **BURZA** Burza piaskowa - trzeba ją przeczekać, ale przez to tracisz kolejkę.
  39. **OAZA** Tutaj możesz się najeść i napić. Rzuć kostką jeszcze raz.
  44. **DUŻO OWADÓW** Na południe od pustyni żyje wiele owadów - przysmak dymówek. Spędzasz tu dużo czasu - tracisz kolejkę, ale w następnej jesteś najedzonym ptakiem i rzucasz kostką dwa razy.
  49. **BURZA TROPIKALNA** Burza zmusza cię do przerwy w wędrówce - tracisz kolejkę.
-

WEŹ DYMÓWKĘ NA WĘDRÓWKĘ

Czy jaskółka bezpiecznie dotrze do Afryki?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36	37	38	39	40	41	42	43	44	45	46	47	48	49	50	51
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----	----

NOC W TRZCINOWISKU

DOBRY WIATR

PRZELOT NAD CIEŚNINĄ

BURZA ⚡

DOBRA POGODA

WYSOKIE GÓRY

SOKÓŁ SKALNY

PUSTYNIA

BURZA PIASKOWA

OAZA

DUŻO OWADÓW

BURZA TROPICALNA

Drogi Czytelniku

Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków (OTOP) jest pozarządową organizacją zajmującą się ochroną dzikich ptaków i miejsc, w których one żyją. Dotychczas przyłączyło się do nas ponad 2500 osób, dzięki którym możemy skuteczniej realizować nasze cele:

- chronić dzikie ptaki oraz miejsca ich występowania,
- dokładnie poznawać sytuację krajowych gatunków,
- szeroko promować wiedzę o ptakach.

OTOP jest organizacją otwartą także dla dzieci i młodzieży. Skupia nie tylko profesjonalnych ornitologów i obserwatorów, ale wszystkich, którym nie jest obojętny los żyjących obok nas ptaków.

Członkowie OTOP otrzymują kolorowy kwartalnik „Ptaki”, w którym zamieszczone są artykuły poświęcone naszym skrzydlatym braciom. Dla młodszych odbiorców „Ptaków” redagowany jest „Kącik Młodego Ptasiarza”.

Z myślą o najmłodszych ptakolubach działa portal OTOP Junior www.otopjunior.org.pl. Młody miłośnik ptaków znajdzie tu gry, zagadki, kolorowanki i inne atrakcje, czyniące z poznawania ptasiego świata wspaniałą zabawę. Na forum portalu spotka również rówieśników dzielących jego pasję.

Zapraszamy na stronę www.otop.org.pl, gdzie znajduje się więcej informacji o OTOP, w tym również o tym, jak zostać członkiem OTOP i pomóc nam w ochronie ptaków.

The background features several stylized, abstract figures in white and yellow. These figures have large, rounded heads and thin, angular limbs, resembling birds or simple human forms. Some figures have small, umbrella-like shapes at the end of their arms. The overall style is minimalist and graphic.

„Ptasie zabawy” to zestaw gier i zabaw przygotowanych z myślą o najmłodszych. Czytelnik znajdzie tu propozycje zarówno do samodzielnej realizacji, jak i takie, które zachęcają do działania w grupie. Coś dla siebie znajdą amatorzy ruchu na świeżym powietrzu, młodzi eksperymentatorzy, czy wielbiciele zabaw manualnych, rebusów i krzyżówek. Broszura, poprzez różnorodne formy zabaw, przybliży dzieciom ptaki, rozbudza ciekawość świata i zachęca do troski o piękno otaczającej nas przyrody.